

De hoogste tijd voor methodische professionaliteit

'Er wordt keihard gewerkt in het sociaal werk, maar ik constateer een enorme methodische verlegenheid', zei Herman de Mönnink in zijn spraakmakende Marie Kamphuislezing 2022. Hij stelde vast dat je als beroepsgroep steviger staat als je methodische professionaliteit solider is. Zijn zorgen hierover worden steeds breder gedeeld. In dit document gaan we in op methodische professionaliteit in het sociaal werk en hoe we die kunnen verbeteren.

Wat is het probleem?

Onze grote rijkdom aan interventiekennis en –vaardigheden is uit beeld geraakt, constateerde Herman de Mönnink in zijn [Marie Kamphuislezing 2022](#). Ook miste hij een gezamenlijke en breed gedragen focus, eenheid, een gezamenlijke basismethodiek. Veel sociaal werkers, maar ook experts, zoals de beroepsvereniging voor professionals in het sociaal werk (BPSW), lectoren en docenten social work herkennen dit probleem. Redouan el Khayari, docent en onderzoeker aan de Haagse Hogeschool en jongerenwerker bij Wijkz in Den Haag, zegt in een interview met [Sociaal Werk Werkt](#): 'Steeds vaker nemen ambtelijke instrumenten de rol van professionele en wetenschappelijk getoetste methodieken over. We moeten het hebben over targets, units of kritische prestatie-indicatoren. Daarmee ga je voorbij aan de menselijke maat, terwijl dat de kern is van sociaal werk. Ik zie met name bij jonge sociaal werkers dat ze die methodische basis inruilen. Ik hamer er daarom bij mijn studenten op om hierop alert te blijven. Je moet als sociaal werker weten wat systeemgericht werken is, wat 'outreaching' werk is, plus al die andere methodieken. Het is de basis van je vakmanschap, van óns gedeelde vakmanschap.'

Zorgen over de methodische professionaliteit en het ontbreken van een solide kennisbasis voor het sociaal werk zijn er overigens al langer, en aanzetten voor een aanpak ook. Bijvoorbeeld met [Sociaal Werk op Solide Basis](#) (Gezondheidsraad) uit 2014, [Meer van Waarde](#) (advies van de Verkenningcommissie Hoger sociaal agogisch onderwijs, 2017) of de [Routekaart Op weg naar een stevig kennisfundament Sociaal Werk](#) (Van Pelt en Hooghiemstra, 2022). In deze routekaart is een uitwerking gemaakt hoe dit aan te pakken met een route voor kennisontwikkeling en een route voor kennisbenutting. Het benutten van methodische kennis speelt daarbij een belangrijke rol.

Gezamenlijk werken aan een oplossing

Movisie werkt samen met experts en andere partners in een meerjarig project om de methodische professionaliteit van sociaal werkers te versterken. Gezamenlijk werken we aan een overzicht en instrumentarium voor sociaal werkers, met sociaal werkers, opleidingen, beroepsverenigingen, onderzoekers en branchevereniging(en) en beroepsverenigingen.

Om inzicht te krijgen in wat methodische professionaliteit inhoudt en op welke basismethodieken, methoden en instrumenten deze professionaliteit berust, is een literatuurverkenning gedaan. Als zoektermen hanteerden we 'basismethodiek sociaal werk', 'methodische professionaliteit' en 'basismethode sociaal werk'. Met de sneeuwbalmethode en op basis van aanbevelingen van experts, is een lijst samengesteld. In deze lijst zijn basisboeken voor sociaal werk, opleidingsdocumenten voor hogere sociale studies, methodieken/interventies uit de Databank Effectieve Interventies en diverse andere publicaties opgenomen.

We analyseerden 29 uiteenlopende publicaties (zie laatste pagina) waarbij we letten op:

- Hoe wordt methodisch werken/methodische professionaliteit benaderd?
- Welke definities worden er gebruikt?
- Is er in de publicatie sprake van basismethoden/methoden/methodieken en zo ja: welke? Of gaat het om specifieke interventies?
- Wat wordt geschreven over effectiviteit?

Tot slot hebben we ook gekeken naar de vindbaarheid voor sociaal werkers van de genoemde methoden. Naast deze verkenning hebben twee sessies met experts plaatsgevonden. Deze experts (lectoren en docenten verbonden aan social work opleidingen, onderzoekers, een ervaringsdeskundige, en de auteurs) hebben hun licht laten schijnen over het probleem en over mogelijke oplossingsrichtingen. Hun inzichten zijn verwerkt in dit document.

Maar wat is methodische professionaliteit?

Methodische professionaliteit gaat over de methodische kant van de professionaliteit van sociaal werkers. Professionaliteit heeft twee betekenissen (Vermeersch, 2018, p. 7-8). Het betekent aan de ene kant dat er zeggenschap is over het handelen; je kunt de werkzaamheden die horen bij je beroep regelen en controleren. Maar professionaliteit heeft ook een kwalificerende betekenis. Dan verwijst het naar de kwaliteit van de uitvoering van het sociaal werk. Als er professionaliteit is dan is het met die kwaliteit in orde. Verder gaat professionaliteit zowel over de individuele sociaal werker als over de beroepsgroep als geheel. Als we hier nu methodische aan toevoegen, dan betekent het dat methodisch werken onderdeel is van de professionaliteit: sociaal werkers kunnen de werkzaamheden die horen bij methodisch werken, een intake houden bijvoorbeeld, zelf regelen en organiseren en ze voeren die werkzaamheden op een kwalitatief goede manier uit.

Voor deze professionaliteit moeten sociaal werkers wel het nodige kunnen. Ze hebben een bepaalde bekwaamheid nodig. In het [beroepsprofiel van de sociaal werker](#) wordt dit niet methodische maar technisch rationele professionaliteit genoemd: 'Sociaal werkers hebben en ontwikkelen kennis over het geheel aan methoden, instrumenten, processen, procedures, wetten en maatschappelijke ontwikkelingen (zoals sociale media), die van betekenis zijn voor het uitvoerend handelen' (Koeter, 2023, p. 74). In het beroepsprofiel wordt deze technisch rationele professionaliteit onderscheiden van normatieve professionaliteit (sociaal werkers hanteren waarden en normen en overwegen die); reflectieve professionaliteit (sociaal werkers leren van hun handelen door er kritisch op te reflecteren samen met anderen); en onderzoekend vermogen (sociaal werkers dragen bij aan de ontwikkeling van hun beroep door onderzoekend vermogen en kennisverspreiding).

Wat is methodisch werken?

Volgens de hogescholen is methodisch werken één van de belangrijke elementen van de professionele identiteit van sociaal professionals, naast waardengerichte oriëntatie, integraal werken, relationeel werken, sociaal-politiek bewust handelen en onderzoekend vermogen.

Methodisch werken is dus een belangrijk onderdeel, een kernelement, van de professionaliteit van de sociaal werker. Door methodisch te handelen onderscheid je je als professional van, bijvoorbeeld, iemand die vrijwilligerswerk doet in het sociaal domein.

Hoewel de term methodisch werken op papier helder lijkt, blijkt dit in de praktijk niet het geval. Er zijn verschillende definities, er is sprake van begripsverwarring, en ook over de inhoud van methodische professionaliteit – dus wat je als sociaal werker moet kennen en kunnen - is er geen eenduidigheid. Verschillende inzichten bestaan dus over welke kennis en kunde met betrekking tot methodieken, methoden, instrumenten, procedures, wetten en maatschappelijke veranderingen sociaal werkers in hun rugzak moeten hebben om methodisch te kunnen werken. Uit de gesprekken met experts blijkt dat

er ook veel verschillende oorzaken zijn van het achterblijven van de methodische professionaliteit van sociaal werkers.

Babylonische spraakverwarring

Begrippen als methode, methodiek, techniek, interventie en instrument, worden verschillend gebruikt. Als we met elkaar naar een meer solide methodische professionaliteit willen, is het nodig en handig als we dezelfde taal gebruiken. In de bestudeerde literatuur vonden we heldere uitleggen en duidelijke definities van soms lastige termen.

Methodisch werken	<ul style="list-style-type: none"> - Doelgerichte, systematische en reflectieve uitvoering van het sociaal werk met kennis van daartoe ondersteunende theorieën. (Landelijk opleidingsdocument sociaal werk, 2017) - Kenmerkend voor het methodisch werken van sociaal werkers is dat het doelgericht, systematisch, situationeel, relationeel, versterkend, moreel en tastend is. Vanuit deze kenmerken krijgt het methodisch werken vorm in afstemming met verschillende aangrijpingspunten, ambities, verschijningsvormen en contexten (Metz en Verharen, 2020)
(Basis)methodiek	<ul style="list-style-type: none"> - Vastgelegde praktijktheorie (visie en beargumenteerde theoretische uitgangspunten). Hiervan worden methoden afgeleid. (Scholte, 2010) - De leer over methoden die de basis vormt van uitwerkingen in specifieke methoden. (Bool, 2013)
Generieke methodiek	Methodiek die algemeen inzetbaar is, bruikbaar voor diverse situaties, doelen en doelgroepen en soms zelfs verschillende beroepen. (Metz en Sonneveld, 2018)
Specifieke methodiek	Methodiek bedoeld voor specifieke situatie, doelen en doelgroepen. (Metz en Sonneveld, 2018)
Sociaalwerk praktijktheorie	Een theorie die de activiteiten die je in sociaal werk onderneemt beschrijft en onderbouwt (Payne, 2021)
Methode	Een omschreven manier van systematisch werken om een bepaald doel te bereiken. Er is samenhang tussen beroepshouding, activiteiten en een reeks technieken en instrumenten (Spiering en Spierts, 2020).
Interventie	Verzamelnaam voor diensten, programma's, modulen, projecten, trainingsmethoden, behandel- en begeleidingsvormen en sancties (Scholte, 2007)
Techniek	Een kleinere, begrensde handelingseenheid binnen een methode (Scholte, 2010)
Instrument	Een precies omschreven en voorschrijvende manier van handelen als hulpmiddel om een doel te bereiken (Spiering en Spierts, 2020).

Een voorbeeld, geleend uit [Basisboek sociaal werk](#) (Spierings en Spierts, 2020): je werkt op basis van een methodiek, bijvoorbeeld empowerend werken. Je gebruikt een methode om een bepaald doel te bereiken, bijvoorbeeld de sociale netwerkmethodiek. Je gebruikt technieken, bijvoorbeeld een gesprekstechniek en instrumenten, zoals een ecogram, om het doel te bereiken.

Welke methodische kennis/kunde moet je in je rugzak hebben?

Welke methodische kennis en kunde moeten alle sociaal werkers in ieder geval in hun rugzak hebben? In de gesprekken met experts over methodische professionaliteit werd duidelijk dat hier ook andere beelden bij zijn. Beelden die soms verschillen maar elkaar ook aanvullen. Genoemd werden:

- Methodische professionaliteit is het kritisch instrumenteel toepassen van methodieken. Dat vereist een 'grondige opvoeding' van professionals in de methodische cyclus.
- De kern van methodische professionaliteit ligt in de regulatieve cyclus, en die wordt uitgewerkt op drie manieren: social casework, groupwork en community organization.
- Methodisch werken is maatwerk voor cliënten en moet steunend zijn voor professionals. Nadruk op de relationele kant van het werk.
- Methodische professionaliteit veronderstelt kennisgestuurd werken, waar je als professional gebruik maakt van verschillende bronnen, waaronder ervaringskennis.
- Sociaal werkers moeten methodisch kunnen redeneren en achterliggende principes kunnen verduidelijken. Dit vereist een onderzoekende houding: dat je als professional in het moment kunt beslissen of je gaat opzoeken, uitzoeken, onderzoeken.

Een overkoepelend kader mist

Experts stelden in gesprekken dat het heel goed is dat, na de samenvoeging van de verschillende sociale hbo-opleidingen tot Social Work, er een beroepsprofiel, beroepscode en landelijk opleidingsdocument zijn ontwikkeld. Maar een aantal experts stellen dat een overkoepelend kader mist, en dat er behoefte is aan een kern- of basiscurriculum. Dit komt mede doordat in [het huidige landelijk opleidingsdocument uit 2017](#) de zeven bouwstenen van de kennisbasis, waaronder methodische kennis, niet nader uitgewerkt zijn. Dat biedt hogescholen enerzijds ruimte, bijvoorbeeld om zelf te kiezen welke methodieken/methoden/sociaal werk theorieën onderwezen worden, passend bij wat de beroepspraktijk in de regio vraagt. Anderzijds is het voor het vak en de identiteit van sociaal werkers weinig eenduidig. Welke methoden je je hebt eigen gemaakt in je opleiding, is afhankelijk van waar in het land naar school bent gegaan en of je überhaupt een Sociaal Werk opleiding gevolgd hebt: iets wat lang niet voor alle sociaal werkers geldt.

Volgens de hogescholen nemen organisaties in een krappe arbeidsmarkt vaker mensen voor sociaal werk functies aan, die geen sociaal werk opleidings- of werkervaringsachtergrond hebben. Dat leidt tot een werkveld waarin professionals sociaal werk doen, zonder dat ze grondig geschoold zijn in sociaal werk methodieken, methoden, technieken en instrumenten. Daardoor hebben zij lang niet altijd de methodische professionaliteit in huis die nodig is om goed sociaal werk te doen. In het [sectorplan Hogere Sociale Studies \(2023\)](#) wordt een voorbeeld aangehaald van een welzijnsorganisatie die steeds minder mensen met een Sociaal Werk diploma aanneemt, en vervolgens hogescholen vraagt een interne training te ontwikkelen om de basis aan te leren rond samenlevingsopbouw, methodisch werken en interprofessioneel werken.

Als we het hebben over het versterken van de methodische professionaliteit, begint het bij (scholing van) aankomende professionals, maar dus ook van zij-instromers en permanente (bij)scholing/kennisonderhoud van sociaal werkers. Uit hetzelfde sectorplan: 'Een onderzoekende grondhouding is essentieel voor een sociaal professional om jezelf tijdens je loopbaan te kunnen blijven ontwikkelen. Hiermee houd je regie op je eigen loopbaan en blijf je als professional in verbinding met jezelf in relatie tot wat de omgeving (cliënt, groep, organisatie, beroepsgroep, samenleving) vraagt of nodig heeft.'

Onbewuste kennis

Uit het onderzoek naar professionele besluitvorming ([Beslissen onder hoogspanning | Movisie](#)) blijkt dat kennis in besluitvorming nauwelijks een rol lijkt te spelen (wel: besluiten op basis van ‘tacit knowledge’). Deze tacit knowledge (letterlijk: onbewuste kennis) is in sociaal werk heel belangrijk, en ontwikkelen mensen als ze kennis internaliseren, ervaring opdoen, vlieguren maken. Dit is echter kennis die moeilijk uitlegbaar en overdraagbaar is. De BPSW signaleert de behoefte bij professionals een ‘verhaal te kunnen vertellen’, en ziet dat er veel animo is voor trainingen methodisch werken. Volgens de experts wordt er te weinig aan kennisonderhoud gedaan, en dat is problematisch. Veel sociaal werkers kunnen niet uitleggen wat ze doen, waarom ze dat doen en waartoe dat moet leiden.

Hiernaast zeggen de experts ook dat onderwijs, uitvoering en onderzoek nog te veel aparte werelden zijn, wat eraan bijdraagt dat kennis niet gebruikt wordt. Bij kennisontwikkeling is bovendien vaak sprake van projectsubsidies en impulsen, waardoor weinig gedaan wordt aan borging en onderhoud. Fragmentatie ligt dan op de loer, waardoor je als sociaal werker door de bomen het bos niet meer ziet. Het sociaal werk is modegevoelig, en impulssubsidies dragen daaraan bij.

Toch zijn er wel een aantal methodieken en methoden te noemen die door meerdere bronnen als basis genoemd worden voor sociaal werk, zo laat de inventarisatie van Movisie zien.

Methodisch werken of handelen

Methodisch werken of handelen vraagt van professionals dat zij methodisch kunnen redeneren en een methodische cyclus doorlopen. In het sociaal werk zijn verschillende benaderingen van methodisch handelen. Veel gebruikt en beschreven is de probleemoplossingscyclus. Deze is ook bekend als de regulatieve cyclus, methodische cyclus, of PDSA (Plan-Do-Study-Act) of ASPIRE (Assess, Plan, Implement, Review, Evaluate). Deze verschillen onderling wel van elkaar maar de stappen zijn herkenbaar.

Via het doorlopen van 5 stappen werk je methodisch naar een bevredigend resultaat:

1. Probleemstelling,
2. Diagnose/situatie analyse,
3. Plan/ontwerp,
4. Interventie en
5. Evaluatie

(Spierts e.a., 2017).

Dit soort fasemodellen wordt in het sociaal werk meestal niet lineair bedoeld, maar cyclisch-iteratief: plannen ontwikkelen zich stukje bij beetje. Vragen van inwoners en sociale problematiek waar sociaal werkers zich mee bezighouden zijn vaak te ingewikkeld voor een lineaire benadering en veranderen gaandeweg het proces.

Andere benaderingen van methodisch handelen komen we bijvoorbeeld tegen in het jongerenwerk, waar het vertrekpunt niet de vraagverheldering of probleemanalyse is, maar waar het methodisch werken aansluit bij wat in de leefwereld speelt. Het precieze doel en de te gebruiken methodieken zijn afhankelijk van de situatie, wensen en mogelijkheden van de betrokkenen op dat moment (Metz en Sonneveld, 2018). Hier wordt het cyclisch doorlopen van het proces van oriënteren, ontwerpen, organiseren, uitvoeren en evalueren ‘programmeren’ genoemd.

De gereedschapskist

Herman de Mönnink stelt in [De gereedschapskist van de sociaal werker](#) dat een sociaal werker op flexibele wijze in staat moet zijn om de juiste methodecombinaties (multimethodisch werken) in te zetten bij specifieke knelpunten/krachtbronnen. Met een multimethodisch stappenplan wordt in drie stappen de situatie van de cliënt in kaart gebracht en aan de situatie gewerkt (hiervoor worden 20 methoden/interventies aangereikt). Voor het sociaal werk belangrijke methoden en technieken zijn in bovenstaand boek bij elkaar gebracht.

Ad Snellen (2014) ziet methodieken/methoden meer als leveranciers voor methodisch werken. Wanneer je naar concrete methodieken kijkt, zo stelt hij, heb je te maken met onvergelijkbare grootheden. Ze zijn daarom ook 'in elkaar te schuiven'. Hij benadrukt het belang van procesmatig werken, waarbij je als sociaal werker drie gelijktijdige processen begeleidt. Het gaat om interactieontwikkeling, cliëntontwikkeling en probleemafwikkeling (waar we in de probleemafwikkeling de fasering zoals bij andere benaderingen herkennen: intake, probleemanalyse, doelformulering, strategiebepaling, uitvoering van probleem specifieke interventies en afsluiting/evaluatie). Snellen biedt met het basismodel een methodiek overstijgend analysekader en bepleit het eclectisch-integratief werken als metavisie: als sociaal werker beperkt je je niet tot één visie of methodiek, maar maak je je bestanddelen uit verschillende benaderingen eigen en kan je deze afwisselend inzetten.

Een gemeenschappelijke basis

De contexten waarin sociaal werkers werken, lopen enorm uiteen, de benaderingen kennen overeenkomsten maar ook verschillen. Ondanks die grote verscheidenheid, hebben Metz en Verharen in [De fiets van het sociaal werk \(2020\)](#) de conclusie getrokken dat het methodisch werken van sociaal werkers een gemeenschappelijke basis heeft: 'Kenmerkend voor het methodisch werken van sociaal werkers is dat het doelgericht, systematisch, situationeel, relationeel, versterkend, moreel en tastend is. Vanuit deze kenmerken krijgt het methodisch werken vorm in afstemming met verschillende aangrijpingspunten, ambities, verschijningsvormen en contexten'.

Kortom: methodisch handelen kent meerdere verschijningsvormen, maar heeft binnen het sociaal werk wel een gemeenschappelijke basis.

Wat zijn de basismethodieken?

Naast begripsverwarring, lijkt er in veel publicaties ook verondersteld te worden dat iedereen wel weet waarom het gaat. Zo wordt bijvoorbeeld verwezen naar 'de basismethodieken', zonder dat vermeld wordt om welke methodieken het dan gaat.

In de 29 publicaties zijn we op zoek gegaan of er enige overeenstemming is over deze basismethodieken. Als er zo vaak naar verwezen wordt, zou je denken dat dat toch niet zo moeilijk zou moeten zijn. Dat bleek echter minder makkelijk dan gedacht, onder anderen door de eerdergenoemde Babylonische spraakverwarring. Vaak wordt iets een methodiek genoemd, wanneer het eigenlijk om een methode gaat. En in de [Databank Effectieve sociale interventies](#) (databank ESI) vinden we interventies die interventie genoemd worden, of methode of methodiek. We zien dat het over verschillende orden van grootte gaat. Het veld van methoden en methodieken in het sociaal werk is onoverzichtelijk.

In de meeste publicaties vonden we geen beschrijving van basismethodieken of basismethoden sociaal werk. In 12 publicaties werden zij wel genoemd of vonden we een aanwijzing voor een

basismethode. Deze hielpen ons wel meer zicht te krijgen op het onderwerp methodisch werken en methodische professionaliteit.

In onderstaand overzicht staan de basismethodieken en -methoden die het meest genoemd werden (in minstens 3 publicaties). Vervolgens hebben we gekeken naar de vindbaarheid van heldere en onderbouwde uitwerkingen en uitleggen van deze methodieken en methoden, die bruikbaar zijn voor professionals. Want als ze een belangrijke basis zijn voor een brede groep sociaal werkers, moeten zij ze ook makkelijk kunnen vinden. Opvallend is dat een aantal methodieken/methoden in het verleden te vinden was in de [Databank Effectieve sociale interventies](#), maar daar, om verschillende redenen, nu niet meer in staan. Het is dan de vraag of deze nog terug te vinden zullen zijn voor sociaal werkers, en of de informatie die te vinden is kwalitatief goed is en bruikbaar. Te denken geeft ook dat de databank veel geraadpleegd wordt door gemeenten en andere opdrachtgevers. Het verdwijnen van (basis)methodieken en methoden uit de databank zou ertoe kunnen leiden dat in de ogen van werkers en deskundigen belangrijke methoden en methodieken, onzichtbaar worden voor opdrachtgevers en in het ergste geval denken zij dat ze er niet zijn, wat hun oordeel over sociaal werk mogelijk negatief kan kleuren.

De presentiebenadering en empowerment

Meest genoemd werden de presentiebenadering en empowerment, en in veel methodieken en methoden zijn elementen van beiden terug te vinden. Van empowerment wordt in de [Canon sociaal werk](#) gesteld dat het een 'meta-paradigma' is, en Tine van Regenmortel (2020) stelt zelfs dat empowerment een leidend paradigma is voor sterk sociaal werk.

Basismethodiek, - methode of anders	Genoemd in aantal publicaties	Vindbaarheid
Presentiebenadering – geen methodiek	6	1. Praktijkboek presentie. E. Beurskens. Coutinho, 2019 2. De ontdekking van kwaliteit. A. Baart. Coutinho, 2018
Empowerment – geen methodiek, maar leidend paradigma	5	Naar het hart van empowerment. Jenny Boumans. Trimbos, Movisie. Tweede druk 2016 (o.a. principes van empowerend werken)
Outreachend werken – werkwijze met verschillende doelen, doelgroepen, methoden. Volgens Wat Werkt Dossier Outreachend werken is dit een basismethode	4	1. Dossier Wat werkt bij outreachend werken, Movisie 2. Outreachend werken: basisboek voor werkers in de eerste lijn. Lia van Doorn e.a. Coutinho, 2019
ABCD – methode	4	1. Methodebeschrijving met beoordelingsniveau 'goed beschreven' is uit Databank ESI. 2. Altijd nieuw gedoe. Eelco Visser. LSA Bewoners, 2021
Herstel – methode of benadering	3	1. Databank ESI: Herstellen doe je zelf. Beoordelingsniveau: effectief

		2. Databank ESI: Steunend relationeel handelen (SRH) (voorheen systematisch rehabilitatiegericht handelen). Beoordelingsniveau: goed onderbouwd. Praktijkboek en materiaal beschikbaar.
Rehabilitatie - benadering	3	ESI: Individuele rehabilitatiebenadering (IRB). Beoordelingsniveau: effectief. Handboek en materiaal beschikbaar.
Kwartiermaken - methode	3	1. Methodebeschrijving is <i>uit</i> databank ESI. 2. Handboek kwartiermaken. Peter Dierinck. Witsand Uitgevers, 2020
Sociale netwerkmethode – methodiek of methode?	3	1. Sociaal netwerkmethodiek. Sterk met een vitaal netwerk. Maria Scheffers. Coutinho, 2020. 2. Sociaalnetwerkmethode: uitgewerkt in Gereedschapskist van de sociaal werker, 5e druk. Hermende Monnick. BSL, 2018
Krachtgericht werken – basismethodiek	3	Databank ESI: Krachtwerk. Krachtgerichte basismethodiek. Beoordelingsniveau: goed onderbouwd. Methodiekboek beschikbaar.
Muzisch-agogische methodiek	3	Muzisch agogische methodiek. Behrend en Jellema. 6 ^e druk. Coutinho, 2015.

In twee publicaties werden de volgende methodieken/methoden vermeld: taakgerichte hulpverlening ([methodiek, Taakgerichte hulpverlening in sociaal werk. Nel en Lou Jagt. BSL, 2015](#)), activering, werken vanuit zelfregie ([inventarisatie instrumenten en methoden voor zelfregieversterkend werken, Movisie 2013](#)), Motiverende gespreksvoering (methodebeschrijving niet meer in databank ESI), 8-fasenmodel (methode, in databank ESI).

Oplossingsgericht werken werd slechts eenmaal genoemd in de door ons bestudeerde 29 bronnen, terwijl deze methode in de praktijk regelmatig wordt genoemd, en sociaal werkers er op een aantal hogescholen en in trainingen in geschoold worden. Interessant is ook dat oplossingsgericht werken niet meer opgenomen is in de databank ESI.

Hoe verder?

Er lijkt consensus te zijn over de urgentie om de methodische professionaliteit van sociaal werkers te vergroten. Herman de Mönink levert hier met (het herzien van) de gereedschapskist van het sociaal werk (en trainingen aan sociaal werkers) al een belangrijke bijdrage aan: zowel het (multi)methodisch

werken, methodisch redeneren als het onderbouwd kunnen inzetten van diverse methoden worden in dit boek helder aan studenten en sociaal werkers uitgelegd. Onderliggend aan de (op kracht gerichte) multimethodische aanpak van de Mönnink, is de PIE (Person In Environment / persoon in diens omgeving) theorie.

Het werk van Herman de Mönnink wordt gewaardeerd en gezien als een goede basis. De focus op stressreductie en sociale gezondheid maken echter dat er ook kritiek is op de gereedschapskist: niet al het sociaal werk gaat over stressreductie is bijvoorbeeld zo'n kritiekpunt. Je zou ook een ander kader kunnen kiezen zoals sociale kwaliteit of mensenrechten en sociale rechtvaardigheid ook als centraal uitgangspunt kunnen kiezen. Daarnaast vragen sommige experts zich af of de collectieve en structurele kant van het sociaal werk wel voldoende in de huidige gereedschapskist zit. En tot slot heeft een aantal experts moeite met de term gereedschapskist, omdat deze term instrumenteel handelen uitlokt, waardoor er te weinig oog is voor situationeel afwegen wat moet gebeuren en voor tussentijds bijstellen. Vooralsnog is er in Nederland echter geen alternatief.

Kijken we over de landsgrenzen, dan is *Modern social work theory* (fifth edition, 2021) van Malcolm Payne aan te raden. Payne sluit aan bij de internationale definitie van sociaal werk ([Global Definition of Social Work – International Federation of Social Workers \(ifsw.org\)](#)) en daarom bij een brede groep van studenten en sociaal werkers en bij een grote diversiteit aan sociaal werk praktijken. Theorie, methoden en praktijk komen bij elkaar, maar ook de historie hiervan en relevante discussies. Payne rangschikt achttien 'theory groups' naar de verschillende doelen van sociaal werk: *social cohesion*, *empowerment* en *social change and development*. Ook thema's als sociale rechtvaardigheid, diversiteitssensitiviteit en eco-sociaal werk zijn in dit boek uitgewerkt, waardoor het actueel is en aansluit bij sociaal werk van nu in de volle breedte. Helaas is er nog geen Nederlandse vertaling van dit boek of een gelijkwaardig Nederlandstalig sociaal werk theorieboek.

Tot slot

De inventarisatie bevestigt het nut en de noodzaak om stevig in te zetten op het versterken van de methodische professionaliteit van sociaal werkers. Daarvoor is onder alle belanghebbenden: opleidingen, beroepsverenigingen, werkgevers, brancheorganisaties, en deskundigen overeenstemming nodig over wat er dan tenminste in de rugzak van iedere sociaal werker moet zitten en hoe vanuit de opleidingen die rugzak tot stand komt en gevuld wordt. Opleidingen lijken hier van elkaar te verschillen. De eerstvolgende stap is dan ook om samen met de opleidingen een nadere kijk in de keuken van de mbo- en hbo-opleidingen sociaal werk te doen. Hoe leren zij studenten methodisch werken, welke methodieken, methoden, instrumenten en technieken zitten waar in de opleiding en welke afwegingen zitten hierachter? We willen daarnaast ook meer zicht krijgen op de bij- en nascholing die het werkveld zelf organiseert. De inzichten daaruit willen we weer graag bespreken met allerlei belanghebbenden en experts om tot vervolg inspanningen te komen. Want het versterken van methodische professionaliteit vraagt om gezamenlijkheid.

Mariël van Pelt
Toine Broekhuis
Jasmijn Pronk
Mei 2024

	Document	Auteur/uitgave van	Jaar	Link
1	Transparant aanbod AMW	Margot Scholte, Movisie	2007	Transparant Aanbod AMW [MOV-
2	Transparant aanbod: Individueel sociaal werk in de wijk	Margot Scholte e.a., Movisie	2011	
3	Methodisch handelen: body of knowledge sociaal werk	Margot Scholte e.a., Movisie	2023	
4	Methodisch werken: de fiets van het sociaal werk	Judith Metz en Lisbeth Verharen	2020	200122 Methodisch werken def.
5	Verkenning methoden Algemeen Maatschappelijk Werk	Martijn Bool, Movisie	2013	https://movisie.sharepoint.com/:b:/r/si
6	Basisboek Sociaal werk, 4e druk	Marcel Spierts e.a., Boom	2020	
7	De gereedheidskist van de sociaal werker, 5e druk	Herman de Monnik, BSL	2016	
8	Methodisch werken in het jongerenwerk	J. Metz en J. Sonneveld, HvA (Lectoraat Youthspot)	2018	https://movisie.sharepoint.com/:b:/r/sites/WP202243/Gedeelde%20documenten/General/Methodische%20professionaliteit/Achtergrond%20publicaties/Methodisch_werken_Deel_I_DEF%2
9	Missie sociaal werk	L. Linders, L. Verharen, Platform lectoren sociaal werk	2021	https://movisie.sharepoint.com/:b:/r/sites/WP202243/Gedeelde%20documenten/General/Methodische%20professionaliteit/Achtergrond%20publicaties/Methodisch_werken_Deel_I_DEF%2
10	Het huis van de sociaal werker	C. van Dam e.a., Actieprogramma Professionalisering W&MD	2015	https://movisie.sharepoint.com/:b:/r/sites/WP202243/Gedeelde%20documenten/General/Methodische%20professionaliteit/Achtergrond%20publicaties/Het_huis_vd_sociaal_werker-
11	De professionele identiteit van de sociaal werker	L. le Sage, Hogeschool Rotterdam Uitgeverij	2022	https://movisie.sharepoint.com/:w:/r/sites/WP202202/Gedeelde%20documenten/General/overleg%20en%20actielijsten/2022-06-14%20Verslag%20overleg%20Stand%20van%20het%20land.docx?d=waf
12	De brede basis van het sociaal werk	M. Spierts e.a., Coutinho	2017	
13	Kennisbouwstenen integraal werken in de wijk	IWW	2023	Homepage - Kennisbouwstenen
14	Dossier Wat werkt bij Outreachend werken	J. Omlo, Movisie	2017	Dossier-wat-werkt-bij-outreachend-werken [MOV-12693403-1.0].pdf
15	Artikel: Onderzoeksprogramma inzicht in sociale interventies	Movisie		Onderzoeksprogramma Inzicht in sociale interventies Movisie
16	Vaste grond	Lub, Vasco, Movisie	2017	'Theorie is niet suf of droog. Het biedt kennis waar je iets mee kunt'
17	Databank ESI	Movisie	2024	Databank Effectieve sociale interventie
18	Landelijk opleidingsdocument sociaal werk	Vereniging Hogescholen	2017	Landelijk opleidingsdocument Sociaal Werk - downloadversie.pdf
19	Basismodel voor methodische hulp- en dienstverlening in het sociaal werk (4e, herziene druk)	Ad Snellen, Coutinho	2014	
20	DichtErbij	kennis.sociaalwijkteams.nl	2022	Website bestaat niet meer
21	Beroepsprofiel van de sociaal werker	BPSW	2022	Beroepsprofiel-van-de-Sociaal-Werker
22	Modern social work theory (5th ed.)	Malcolm Payne, Bloomsbury	2021	
23	Zicht op sociale complexiteit, over het belang van wetenschappelijke perspectieven in sociaal werk	Ed de Jonge, Marijke van Bommel, Raymond Kloppenburg	2018	kloppenburg artikel gepubliceerd juni 2
24	Sociaal in beweging - Empowerment van de sociaal professional als fundament	Vereniging Hogescholen	2022	Sociaal in beweging - Advies verkenningsscie. HSS - def..pdf (vereniginghogescholen.nl)
25	Gemeenschappelijke kennisbasis van sociaal werkopleidingen in Nederland	Dr. R. Kloppenburg (projectleider) Dr. M. van Bommel, Dr. E. de Jonge, Vereniging Hogescholen	2016	Eindrapportage project Kennisbasis sociaal werk.pdf (vereniginghogescholen.nl)
26	Moedwil en misverstand	Scholte, Sprinkhuizen	2012	Moedwil en misverstand [MOV-177957-0.3].pdf (movisie.nl)
27	Methodisch werken: Inleiding tot methodisch handelen met en voor mensen	P. Winkelaar, Boom	2001	
28	Reflecteren: leren van je ervaring als professional	M.J. Geenen, Coutinho	2017	
29	Muzisch-agogische methodiek (geheel herziene druk)	D. Behrend, M. Jellema, Coutinho	2015	

Deelnemers expertsessies

Jan Willem Bruins	Directeur Beroepsvereniging van Professionals in het Sociaal Werk (BPSW)
Marcel Spierts	Zelfstandig onderzoeker en publicist
Essa Reijmers	Senior beleidsadviseur bij Valente
Jaap Ikink	Docent-onderzoeker NHL Stenden Hogeschool
Reinier Schippers	Ervaringsdeskundige en Kwartiermaker
Raymond Kloppenburg	Senior onderzoeker Hogeschool Utrecht
Peter Rensen	Senior onderzoeker Movisie
Herman de Mönnink	Senior docent Sociaal werk en trainer sociaal werk, auteur van "De Gereedschapskist van de sociaal werker".
Daan Andriessen	Lector Onderzoekend vermogen Universiteit Utrecht
Leonie le Sage	Lector Professionele identiteit Hogeschool Rotterdam
Mariël van Pelt	Lector sociale veerkracht Fontys en Senior medewerker Sociaal werk en professionalisering